UDK: 371.12:159.923

ZAMONAVIY JAMIYATDA O‘QITUVCHINING IMIDJI

Nurmatov Zuxriddin Shavkat o‘g‘li,
Shahrisabz davlat pedagogika instituti “Texnologik ta’lim” kafedrasi dotsenti,
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Maqolada zamonaviy jamiyatda o‘qituvchi imidjining mazmun-mohiyati, uning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati hamda yosh avlod ta’lim-tarbiyasidagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, pedagog imidjini shakllantiruvchi kasbiy mahorat, shaxsiy fazilatlar, muomala madaniyati, ma’naviy-axloqiy yetuklik va innovatsion faoliyat kabi jihatlar tahlil qilingan. Zamonaviy o‘qituvchining ijobiy imidjini shakllantirishga doir pedagogik qarashlar va talablar asoslangan.

Kalit so‘zlar: o‘qituvchi imidji, pedagog, kasbiy mahorat, ta’lim, tarbiya, pedagogik kompetentlik, muomala madaniyati, shaxs kamoloti, kasbiy obro‘.

Barcha kasblar orasida o‘qituvchilik alohida ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lib, jamiyatning ma’naviy va intellektual taraqqiyotini ta’minlashda muhim o‘rin tutadi. O‘qituvchi yosh avlodga bilim berish bilan birga, uning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari, hayotiy pozitsiyasi va ijtimoiy faolligini shakllantiruvchi mas’uliyatli shaxs hisoblanadi. U o‘quvchilarga tabiat, jamiyat va ijtimoiy hayot qonuniyatlarini o‘rgatadi, ularni mustaqil fikrlashga, mehnat faoliyatiga hamda kasb-hunar egallashga yo‘naltiradi. Bunday mas’uliyat pedagogdan o‘z kasbining yetuk mutaxassisi bo‘lishni, o‘quvchilarning qiziqishi, qobiliyati va iste’dodini rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali usullarni egallashni talab etadi [1].

Zamonaviy jamiyatda o‘qituvchining imidji uning kasbiy bilimi, pedagogik mahorati, shaxsiy fazilatlari, muomala madaniyati va tashqi ko‘rinishi bilan chambarchas bog‘liq. Ijobiy imidj pedagogning nafaqat ta’lim muassasasidagi obro‘sini, balki o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan munosabatlarining samaradorligini ham belgilaydi. Shu sababli o‘qituvchi imidjini shakllantirish masalasi bugungi ta’lim tizimining dolzarb pedagogik muammolaridan biri hisoblanadi.

O‘qituvchi imidji pedagogning jamiyat, o‘quvchilar, ota-onalar va hamkasblar ongida shakllanadigan ijobiy kasbiy va shaxsiy qiyofasidir. U pedagogning bilim darajasi, kasbiy kompetentligi, nutq madaniyati, kiyinish odobi, xulq-atvori, mas’uliyati va insoniy fazilatlari orqali namoyon bo‘ladi. O‘qituvchining ijobiy imidji ta’lim jarayonida o‘zaro ishonch muhitini yaratish, o‘quvchilarning fanga qiziqishini oshirish va pedagogik hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida pedagog xodimlarning huquq va majburiyatlari belgilangan. Unga ko‘ra, pedagog tegishli ma’lumot va kasbiy tayyorgarlikka ega bo‘lishi, o‘z faoliyatini ma’naviy-axloqiy talablar asosida tashkil etishi lozim. Shuningdek, ta’lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilarining sha’ni va qadr-qimmatini hurmat qilish, mashg‘ulotlarni sifatli tashkil etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish o‘qituvchining muhim kasbiy majburiyatlari hisoblanadi [1].

Shu bilan birga, pedagog o‘quvchilarning individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olishi, ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yishi, kasbiy bilim va malakasini muntazam oshirib borishi zarur. Mazkur talablar o‘qituvchining kasbiy qiyofasi va jamiyatdagi nufuzini belgilovchi asosiy omillardir.

Bugungi globallashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ilm-fan taraqqiyoti o‘qituvchi faoliyatiga yangicha talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy pedagog o‘z fanini chuqur bilish bilan birga, pedagogik-psixologik bilimlarga, keng dunyoqarashga, mustaqil va tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ega bo‘lishi lozim. Shuningdek, uning kasbiy faoliyatida ijodkorlik, tashabbuskorlik, mas’uliyat, sabr-toqat va o‘z ustida muntazam ishlash muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘qituvchining ijobiy imidjini shakllantirishda pedagogik mahorat alohida o‘rin tutadi. Pedagogik mahorat ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilar bilan to‘g‘ri munosabat o‘rnatish, murakkab pedagogik vaziyatlarda maqbul yechim topish va ta’lim metodlarini maqsadga muvofiq tanlashda namoyon bo‘ladi. O‘z kasbini sevuvchi, o‘quvchilarga hurmat bilan munosabatda bo‘ladigan, ularning qobiliyatini qadrlaydigan o‘qituvchi doimo jamoa e’tiborida bo‘ladi.

O‘qituvchining tashqi ko‘rinishi, nutqi, muomala madaniyati va odob-axloqi ham uning imidjining muhim tarkibiy qismlaridir. Pedagogning kiyinish madaniyati, nutqining ravonligi, fikrlarini aniq va tushunarli ifodalashi hamda o‘zini tutishidagi madaniyat o‘quvchilarga bevosita tarbiyaviy ta’sir ko‘rsatadi. Shu jihatdan o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki shaxsiy namunasi orqali tarbiya beruvchi inson sifatida ham namoyon bo‘lishi kerak.

O‘qituvchi imidjini shakllantirishda milliy qadriyatlar, ustoz-shogird an’analari va ma’naviy meros muhim tarbiyaviy manba hisoblanadi. Sharq mutafakkirlari asarlarida ustozning odobi, bilimi, mas’uliyati va shogirdga munosabati alohida e’tirof etilgan. Ushbu qarashlar bugungi pedagog faoliyatida ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

Mashhur pedagog Yan Amos Komenskiy o‘qituvchilikni yuksak mas’uliyat va sharaf talab qiladigan kasb sifatida baholagan. Uning qarashlarida o‘qituvchining

vijdonliligi, mehnatsevarligi, sabr-toqati, o‘z kasbini sevishi va o‘quvchilarda bilim olishga qiziqish uyg‘ota olishi muhim fazilatlar sifatida namoyon bo‘ladi [5].

Bugungi pedagog ham ana shu fazilatlarni zamonaviy kasbiy kompetensiyalar bilan uyg‘unlashtirishi zarur. Xususan, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, interfaol metodlarni qo‘llash, o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish va ta’lim jarayonida individual yondashuvni ta’minlash o‘qituvchining kasbiy qiyofasini boyitadi. Pedagogning o‘z ustida muntazam ishlashi, malakasini oshirishi va ilg‘or tajribalarni o‘zlashtirishi uning jamiyatdagi obro‘sini mustahkamlaydi.

O‘qituvchi imidjining shakllanishi bir martalik jarayon emas, balki doimiy kasbiy va shaxsiy rivojlanishni talab qiladigan faoliyatdir. Shu sababli ta’lim muassasalarida pedagoglarning ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, malaka oshirish imkoniyatlarini kengaytirish, zarur metodik va texnik sharoitlarni yaratish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy jamiyatda o‘qituvchining imidji uning kasbiy mahorati, shaxsiy fazilatlari, ma’naviy-axloqiy yetukligi, muomala madaniyati va tashqi qiyofasini mujassam etuvchi muhim tushunchadir. Ijobiy pedagogik imidj ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilar va ota-onalar ishonchini qozonish hamda jamiyatda o‘qituvchilik kasbining nufuzini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki yosh avlodning dunyoqarashi, ma’naviyati va hayotiy qarashlarini shakllantiruvchi yetakchi shaxs bo‘lishi lozim. Buning uchun pedagog doimiy ravishda kasbiy bilimlarini boyitishi, innovatsion yondashuvlarni o‘zlashtirishi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga amal qilishi hamda shaxsiy namunasi bilan o‘quvchilarga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son. https://lex.uz/docs/-5013007
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Qodirova F.R. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.
4. Nurmamatov Z.Sh. Innovatsiyalarning ta’limdagi roli va ahamiyati // Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi. – 2023. – № 1. – B. 645–650.
5. Nurmamatov Z.Sh. Bo‘lajak texnologiya fani o‘qituvchisini innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash // Fan, ta’lim va texnikani innovatsion rivojlantirish masalalari. – Andijon, 2022. – B. 31–34.
6. Nurmamatov Z.Sh. Current Status of Development of Innovative Activity of Future Technology Teachers // International Conference of Scientific and Management Current Affairs. – 2022. – P. 1–4.

7. Davletshin M.G. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2017.
8. Xudoyberdiyev B. Milliy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
9. Boymatov B. O‘quvchilarning kreativ kompetensiyasini rivojlantirish // Ta’limda istiqbolli izlanishlar. – 2025. – T. 1, № 4. – B. 33–36.
10. Boymatov B. Sinfdan tashqari tarbiyaviy faoliyat o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish mexanizmi sifatida // Tamaddun Nuri jurnali. – 2025. – T. 8, № 71. – B. 68–70.